

„Pop Marko“ in druge. Lahko se reče, da je bil Bleskov pred 30–40 leti ravno tako popularen radi svojih povesti, kakor je danes bolgarski pesnik in leposlovec Ivan Vazov. Učne knjige Bleskova („Zakon Božji“, „Bogosluženie“, „Katihizis“, „Vseobšta i blgarska čerkovna istorija“) so še danes najboljše učne knjige. Bolgarskemu preprostemu ljudstvu so se prikupili koledarčki Bleskova, ki jih je izdajal polnih dvajset let. L. 1900. je Bleskov zapustil službo ter je vstopil v pokoj, ali književno deluje še zdaj.

Fr. Št.

Češki grobovi. Nagle smrti je v Nahodu na Češkem umrl Fr. Zákrejs, ravnatelj pisarne karlskega okraja, znani dramatični pisatelj in kritik. Fr. Zákrejs se je porodil 7. majnika l. 1839. v Polički in je absolvirao pravo v Pragi l. 1863. Nekaj časa je bil vzgojitelj v neki plemenitaški družini, potem se je posvetil časnikarstvu in pozneje je vstopil v deželno službo. Svojo literarno delavnost je Zákrejs začel kot dramatik. Za svoje prvo delo, veseloigro „Národní hospodář“ (1867) je dobil Náprstkovo nagrado; veseloigra se je predstavljala l. 1869. v praškem deželnem gledališču in večkrat tudi na Slovaškem. Izmed daljših njegovih dramatičnih del se je večkrat predstavljala žaloigra „Anežka“, zgodovinski tragediji „Poděbradovna“ in „Kráľ svého lidu“, socialna veseloigra „Červenobílá stolicka“. Leta 1871. je Zákrejs z V. Vlčkom ustanovil mesečnik „Osvěta“, za katerega je bil vnet pristaš idealizma in romantizma v književnosti. — Prezgodaj je v Pragi umrl tudi pisatelj Jan Ladecký, ki je deloval v trojni smeri. Pisal je drame in prozo, pečal se je s teorijo gledališča in hkrati se je kazal kot izvrsten organizator in urednik. Ladecký se je porodil 13. majnika l. 1861. in preden je prišel v Prago, da bi se posvetil samo književnemu delovanju, je bil učitelj češkega društva „Ustřední Matice školská“. Najprej je pisal zgodovinske drame in pozneje iz modernega življenja. Igre iz modernega življenja, kakor na primer „Bez lásky“ in zlasti „Dva světy“, so se mu bolj posrečile. Leta 1895. je pod uredništvom Ladeckega izšla knjiga „Příspěvky k dějinám českého divadla“. Ladecký je izdajal in uredoval gledališki list „Česká Thalie“, katerega sotrudniki so bili vsi češki književniki iz najnovejše dobe: Machar, Sova, Šalda, Hladík, Borecký, Fr. X. Svoboda, V. Mrštík in dr. Z Ladeckim je zamrlo imenitno delo „Gledališki slovar“, ki ga je umrl sestavljal in katerega pisati je bil samo Ladecký sposoben, ker je temeljito poznal dramatično književnost vseh narodov. — Po dveletni bolezni je umrl v Pragi pesnik in leposlovec Alois Škampa; spadal je k tistim češkim parnasistom, ki so se skupili okoli Sládkovega „Lumira“. Prvikrat je javno nastopil s tremi pesnimi l. 1879. v almanahu „Máj“. Svoje verze, ki jih je pozneje v mnogih listih objavil, je izdal v zbirkah: „Malby a písňe“ (1883), „Mladý svět“, „Malá křídla“, „Venku a doma“, „Poslední květ“ (1903). Razen pesmi je Škampa pisal tudi v prozi; najdaljša njegova povest je „Sněžák“. Al. Škampa je bil mehka, lirična duša. Že v naslovih njegovih pesniških zbirk se kaže njegov pesniški „credo“. Škampove zbirke so galerija drobnih, mičnih in krasnih podob. Primerno se je neki češki kritik izrazil o njegovih pesnih, da so pastelove sličice. Škampa je bil kateksohen pesnik narave. Češki kraj je narisal s tako plastičnimi besedami, da se more imenovati češki pesnik-krajinoslikar. In sam je bil kakor njegova poezija — tih, skromen in mehak. Porodil se je 30. maj-

nika 1861, študiral je filozofijo in je bil uradnik pri praškem magistratu. — Kmalu po Škampu je smrt vzel češkemu leposlovju pisatelja dr. Polikarpa Starega. P. Starý je v letih 1879–1882 spisal celo vrsto lepih povesti in humoresk, od katerih je nekatere izdal v posebni knjigi pod naslovom „Z arény žiti“ (1882). Tudi na dramatičnem polju je bil delaven; spisal je igre „Magdalena“, „Samaritán“ in „Zlatá nevěsta“. Porodil se je v Plznu 2. majnika 1858 in je umrl v polnem cvetu svoje moške starosti kot štabni nadzdravnik v Pragi. — Češko in slovansko znanstvo je zadela težka izguba s smrtjo praškega vseučiliškega profesorja, dvornega svetnika dr. Jana Gebauera. Umrl je po dolgi, srčni bolezni v 69. letu. Profesor dr. Gebauer je dosegel po svoji znanstveni delavnosti odlično mesto med najbolj imenitnimi slavisti in si je postavil trajni spomenik s tem, da je proučil in pragmatično popisal zgodovinski razvoj češkega jezika od najstarejših književnih spominkov do danes. Njegova naloga je bila zelo težavna, ker od Dobrovskega pravzaprav ni bilo učenjaka, ki bi bil na tem polju sistematično in kritično deloval, tako, da je Gebauer moral sam nabirati vse gradivo. Znanstvena delavnost Gebauerjeva se je kmalu ocenila tudi v tujini; že v l. 1864. in 1865. je imel biti Gebauer poklican na univerzo v Harkovu. L. 1874. se mu je ponudila na Miklošičevo priporočitev učna stolica slavistike na zagrebški univerzi. Toda Gebauer je takrat odklonil ponudbo na željo praških znanstvenih krogov. Od l. 1870. se začenjajo njegovi temeljiti spisi, katerih je blizu 80; izšli so deloma posebej, deloma v znanstvenih časopisih (zlasti v „Listih filologických“). Ime Gebauerjevo je postalo širjemu občinstvu najbolj znano v letih osemdesetih in pozneje, ko je dr. Gebauer začel dokazovati, da staročeška rokopa, kralje-dvorski in zelenogorski, nista pristna. Od l. 1890. je umrl sestavljal veliko zgodovinsko slovnico češkega jezika in slovar staročeškega jezika. Prvo delo je bilo proračuneno na 12 obsežnih zvezkov in je dogotovljeno; objavljen pa je bil samo en del. Profesor Jagić se je o le-tem delu izrazil, da je poleg Palackega „Zgodovine češkega naroda“ in Šafaříkovih „Starožitnosti“ najimenitnejše zgodovinsko-filološko delo v češki književnosti. Dr. Gebauer se je porodil 8. oktobra l. 1838. v Ubislavicah pri Novi Paki iz nemških staršev. — Nekoliko dni za dr. Gebauerjem je umrl v 50 letih redni profesor pravnikega oddelka na češki univerzi dr. Bohuslav baron Rieger. Profesor Rieger, ki je bil edini sin pred štirimi leti umrlega voditelja češkega naroda dr. Fr. L. Riegra, se je porodil 5. oktobra 1857 v Pragi. Študiral je v Pragi gimnazijo, prava v Strassburgu, Hallu, Berlinu in Parizu; arhive je proučeval v Pragi in na Dunaju. L. 1889. se je habilitiral kot docent zgodovine in teorije javnega prava na češki univerzi. Pet let pozneje je postal redni profesor iste stroke. Rieger je izdal mnogo spisov o avstrijski zgodovini in zlasti o češkem ustavnem boju v novi in najnovejši dobi. Največje in tudi najboljše delo dr. B. Riegerja je „Krajské zřízení v Čechách“. Za „Osveto“ je napisal celo vrsto temeljitih člankov, n. pr. „Z germanisačného úsilí 18. věku“, „Dílo centralismu v 18. století“, „Jak bylo zavedeno rakouské císařství“, „Císař Josef II. a český trůn“ in druge. Razen tega je pisal v „Oesterr. Staatswörterbuch“, „Ottův Naučný slovník“ in razne znanstvene časopise. Dr. B. Rieger je bil pravi učenjak; po svoji neumorni delavnosti, vztrajnosti in marljivosti je bil podoben svojemu dedu Fr. Palackemu. — 5. septembra je v Brnu umrl Jožef Merhaut, glavni urednik „Moravske Orlice“, odličen literat, moravski pesnik in pisatelj. Četudi ni bil sin Morave, vendar se mu je tako prikupila, da je iz moravskega življenja črpal gradivo za svoje najboljše leposlovne spise. Merhaut se je odlikoval po svojem krasnem slogu in globokem čuvstvu. Umrl ni bil mož javnosti; tihi izprehodi v gozdovih in po polju so mu bili ljubši nego bučeči

valovi sodobnega češkega javnega življenja: Merhaut je živel samo za umetnost in umetniške ideale. Morava je v njem izgubila najboljšega izmed sodobnih pisateljev. Merhaut se je poročil 13. oktobra 1863. v Švabinu pri Zbirovu na Češkem. Študiral je v Pragi gimnazijo, ki jo je dovršil l. 1881. Že takrat je bil literarno delaven ter je izdal zbirko pesmi pod psevdonimom Jaroslav Maruška. Svoje verze je objavljaval v praških listih in podlistke v praškem dnevniku „Pokrok“. L. 1885. je postal član uredništva lista „Moravská Orlice“. O gledališču je pisal polnih 20 let. Izpod njegovega peresa je izšla cela vrsta člankov, ocen in podlistkov. Nehal je tiskati pesni ter se je posvetil prozi. L. 1890. je izdal „Povídky“, potem je sledila zbirka povesti „Had a jiné povídky“, „Černá Pole“, „Andělská sonata“, „Vranov“.

Fr. Št.

František Šujanský. Z veliko žalostjo in pri tajni asistenci orožnikov so Slovaki nedavno pokopali dekana in župnika selčanskega, Frančiška Šujanskega. Šujanský je umrl v Tešinu, kjer si je hotel dati operirati bolno oko. Šujanský je bil vzor odločnega in rodoljubnega slovaškega duhovnika. Sovražniki so se ga bali, četudi je bil krotek kakor jagnje; preganjali so ga, četudi ni ničesar zakrivil. Česar ni doseglo tisoče njegovih sovražnikov, je storila težka, dolga bolezen. Šujanský se je poročil l. 1833. v Rajci. Študiral je bogoslovje na budimpeštanskem vseučilišču in je potem služboval v raznih župnijah, dokler leta 1881. ni prišel kot dekan v Selca. V politiki je bil Šujanský neustrašen boritelj za slovaške pravice. Obljubljali so mu denar, odlikovanje, da bi molčal, toda umrli je z ogorčenjem odklonil vse. Ni se ustrašil nobenega. „Protivnikov mal mnoho, ale nepřítelov nie“ piše neki slovaški list, zakaj vsak je spoštoval in častil njegovo odločnost in poštenost. Kako je bil Šujanský neustrašen, kaže slučaj, ki se mu je pripetil z bivšim ministrom Csakyjem. Šebesta, takratni šolski nadzornik, ki je hotel narodnega dekana Šujanskega začrniti, poročal je ministru, da se v selčanski šoli slabo poučuje mažarski jezik in da je tega kriv edinole Šujanský; prosi torej za posvaritev Šujanskega. In Šujanský je res dobil od ministra oster in sirov dopis, ki pa je bil slabo stiliziran in je imel celo pravopisne napake. Šujanský se ni ustrašil. Odgovoril je ministru, da se čudi, kako more šolski nadzornik oceniti pouk mažarskega jezika v selčanski šoli, katere že 7 let odznotraj ni videl, in kako more minister zahtevati od slovaških otrok, da bi znali mažarski, ko niti sami ministri ne znajo brez napak mažarski pisati. Minister se je prijel seveda za nos, in šolski nadzornik je bil takoj premeščen na drugo mesto. Tak mož je bil Šujanský! — Svoje proste ure je Šujanský posvetil študiju slovaškega jezikoslovja. Za knjigo A. V. Zaturackega „Slovenská přísloví, pořekadla a úsloví“, ki jo je izdala češka akademija l. 1896., je umrl nabral 5500 števil. Svoje znanstvene članke in razprave je Šujanský objavil v raznih slovaških časopisih, zlasti v „Slovenských Pohladech“. Njegovo najboljšo in največje delo je „Duh a jemu příbuzná slova“.

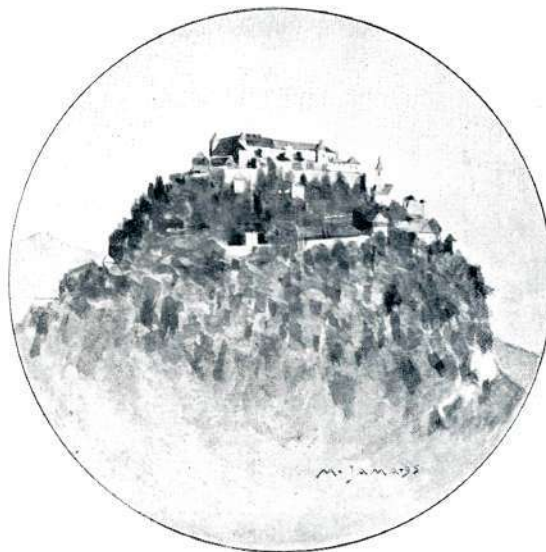
Fr. Št.

Število slovaških časopisov. V Plznu na Češkem je izšla izpod peresa J. Štěpánka knjižica pod naslovom „Časopisectvo a žurnalistika slovenská“. Pisatelj v knjižici pravi, da imajo Slovaki sedaj 30 časopisov. Jaroslav Vlček v svojih „Dějinách literatury slovenské“ l. 1890. piše, da jih imajo samo 10. Torej v 16 letih je vzraslo število slovaških listov za 20. Po statističnih podatkih iz leta 1905. je ogrska pošta razposlala 2,909.664 iztisov slovaških časopisov. — Že v l. 1783.–1787. je izhajal v Požunu (v češkem jeziku) list „Prešporske Noviny“. Uredoval jih je dobri češki stilist, Štefan Leška. Prva številka slovaškega lista je izšla l. 1845. izpod peresa L. Štúra pod naslovom „Slovenské Národní Noviny“. S tem listom so se Slovaki v veliko škodo Čehov in Slovakov ločili od pismenega češkega jezika. Najbolj razširjeni politični listi so sedaj „Slo-

venský Týždeník“ (13.000 čitaljev). — „Ludové Noviny“ (10.850 čitaljev) in „Národní Hlásník“ (4690 čitaljev). Velikega pomena za slovaško mladino sta lista „Přítel Dětk“ (priloga „Lud. Novin“ z 8600 čitalji) in „Noviny Malých“ s 4250 čitalji.

Fr. Št.

Monsignor Ferdinand J. Lehner, češki cerkveni pisatelj in umetnik, je nedavno obhajal svojo sedemdesetletnico. Monsignor Lehner se je poročil v Rokicanih l. 1837. Ko je bil kaplan v Stupí, je spoznal umrli kardinal Švarcenberk njegovo slikarsko nadarjenost in zato ga je poklical v Prago, kjer je bil pri raznih župnijah kaplan; sedaj je župnik na Kraljevih Vinogradih. Monsignor Lehner se je posvetil študiju cerkvene glasbe in umetnosti ter je ustanovil za ti stroki dva mesečnika „Cyrill“ (za cerkveno glasbo) in „Method“ (za cerkveno umetnost). List „Method“, ki izhaja že 34. leto, je bil nekak uvod za imenitno delo Lehnerjevo „Dějiny umění národa českého“. Le-ta spis, ki je za njega Lehner nabiral gradivo 10 let, je sad 20 letnega intenzivnega študija. Lani pa je Lehner dal podlago umetniškemu zavodu pod naslovom „Ustav umělecko-historický“, kateremu je daroval veliko vsoto denarja in vse svoje umetniške zbirke.

OSTROVICA NA KOROŠKEM

Josef Kořenský, češki pedagog, pisatelj in potovavec, je pred kratkim obhajal šestdesetletnico. Josef Kořenský se je poročil l. 1847. v Suški v boleslavskem okraju. Študiral je v Mladi Boleslavi in pozneje na učiteljski šoli v Pragi. Leta 1890. je bil imenovan za ravnatelja meščanske šole na Smihovu v Pragi. Že kot dijak je imel veliko ljubezen do potovanja. Ta ljubezen ga je nagnila, da je obiskoval predavanje na češki univerzi in tehniki. Pozneje je prepotoval severno Ameriko, Honolulu, Tokio in druge kraje. O svojem potovanju je izdal poljuden in zanimiv spis „Cesty kolem světa“. Skoraj vsi češki leposlovni in znanstveni listi prinašajo njegove potopise. Razen tega je izdal še samostojne spise: „Asie“, „Evropa“, „Na Krymu“, „V cizině“, „Z dalekých krajin“ in druge.

Fr. Št.

Prof. VI. Nehring, slavni poljski učenjak, profesor slovanskih jezikov in slovstev, je zapustil stolico na vratslavskem vseučilišču, kjer je učil od l. 1868. in šel v pokoj. Gimnazijo je obiskoval v Poznanju in v Trzemeszni, po smrti slovan-